क्रम सं०

प्रवेश सं० २८०४९

विषयः कर्मकाण्डम्

विवाहपद्धतिः

नाम ~~संस्कार विधयः~~

ग्रन्थकार

पत्र सं० १-३७

अक्षर सं० (पंक्तौ) २८ पंक्ति सं० (पृष्ठे) ८

श्लोक सं०

लिपिः दे. ना.

आधारः क.

आकारः ८.१. x ३.५.

वि० विवरणम् अपू. (अशुद्धता)

१. ३ ७५/६१२

बी० एम० यू० पा---९९ एम० सी० ई०---१६५२---५० ०००

009582

Indira Gandhi National Centre for the Arts

स्मरेहरिं। सर्वस्वारंभकार्येषु त्रयस्त्रिभुवनेश्वरः [illegible] सिद्धिं
लाभस्तेषां जनार्दनाः सर्वदा सर्वकार्येषु नास्ति तेषाममंगलं येषां हृदि
स्थो भगवान् मंगलायतनं हरिः। तदेव [illegible] कालोत्कीर्त्य अमु
कफलसिध्यर्थं श्वोपवामुकं कर्म करिष्ये। तदंगतयादौ गणपतिपूजन आ४ (
स्वस्तिपुण्याहवाचनमातृकापूजननान्दीश्राद्धमहं करिष्ये इति
संकल्प्य ते॥ तत्रादौ निर्विघ्नतासिध्यर्थं गणपतिपूजनमहं करि
ष्ये॥ हेहेरंब त्वमेह्येहि अंबिकात्र्यंबकात्मज॥ सिद्धिबुद्धिपते त्र्यक्ष लक्ष
लाभपितः पितः॥ नागास्य नागहारत्वं गणराज चतुर्भुज॥ भूषित

गंधद्वारा० गंधं० अक्षं० अक्षतां० १९

गं० स्वाचुचेर्दद्यैः पांकुरापरच्छेः ॥ आवाहयामि पूजार्थं रक्षार्थं च मम
।।२।। क्रतोः ॥ इहागच्छ गृहाणेमां पूजां रक्ष च नो जतुं ॥ गणानां त्वे ति मंत्रेण श
डशोपचारैः पंचोपचारैर्वा गणपति पूजनं ॥ गणानां त्वा ॥ सिद्धिबुद्धि
सहितं गणपतिमावाहयामि ॥ गणपतये नमः आसनं समर्पयामि ॥
गण० पाद्यं ॥ गण० अर्घ्यं ॥ गण० आचमनीयं ॥ गण० आचामतस्नानं पं५
पयः पय० पयस्नानं ॥ दधिक्राव्णो० दधि० ॥ मधुना० मधु० ॥ घृतं मिमि० घृत०
अपांरस० शर्करा० ॥ आपोहिष्ठेति० शुद्धोदकस्नानं ॥ स्नानांते ॥ आच
मनीयं ॥ वस्त्रार्थं अक्षतां० अलंकारार्थं० यज्ञोपवीतार्थं अ० सर्वा
भरणार्थं अ० ॥ ओषधीः फलिनि० नाना इति पुष्पं० ॥ वनस्पत्यो० धूरसि धूपं०

शु३

आज्यं सिंच० अग्निर्ज्योति० दीपं ॥ नैवेद्यं० नैवेद्यं समर्पयामि ॥ आचम
नीयं ॥ या फलिनि० फलं० तांबूलं ॥ कृतायाः पूजायाः साद्गुण्यार्थं य
थाशक्ति दक्षिणां समर्पयामि ॥ एतानि गंधपुष्पधूपदीपनै दी२
वेद्यफलतांबूलदक्षिणा अनया पूजया भगवान् गणपतिः प्रीयतां ॥
इदं हविः निरांजनदीपं ॥ यज्ञेन० गणपतये नमः मंत्रपुष्पांजलिः
ततो नारिकेलाद्यन्यतमं फलमर्घ्यपात्रे निधाय गंधादिकं निधाय
रक्षार्थं गणाध्यक्ष रक्षत्रैलोक्यरक्षक ॥ भक्तानामभयं कर्ता त्राता
भव भवार्णवात् ॥ द्वैमातुर कृपासिंधो षाण्मातुराग्रज प्रभो० वर

दत्त्वं वरं देहि वांछितं वांछितार्थद॥ २ हाराणार्घ्यमिमं देव सर्वदेव नमस्कृ-
तो॥ अनेन फलदानेन फलदोस्तु सदा मम॥ महागणपतये नमः
विशेषार्घ्यं समर्पयामि॥ अथ प्रार्थना॥ विघ्नेश्वराय वरदाय सुरप्रि-
याय लंबोदराय सकलाय जगद्धिताय॥ नागाननाय श्रुतियज्ञविभूषि- २४
ताय गौरीसुताय गणनाथ नमो नमस्ते॥ भक्तार्तिनाशनपराय गण-
शेश्वराय सर्वेश्वराय शुभदाय सुरेश्वराय॥ विद्याधराय विकटाय
च वामनाय भक्तप्रसन्नवरदाय नमो नमस्ते॥ नमस्ते ब्रह्मरूपाय
विष्णुरूपाय ते नमः॥ नमस्ते रुद्ररूपाय करिरूपाय ते नमः॥ विश्वरूप
स्वरूपाय नमस्ते ब्रह्मचारिणे॥ भक्तप्रियाय देवाय नमस्तुभ्यं विनायको

यक॥ लंबोदर नमस्तुभ्यं सततं मोदकप्रिय॥ अविघ्नं कुरु मे देव सर्वका-
र्येषु सर्वदा॥ मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं सुरेश्वर॥ यत्पूजितं मया
देव परिपूर्णं तदस्तु मे॥ वक्रतुंड महाकाय सूर्यकोटिसमप्रभ॥ अ- ६४
विघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥ अथ पुष्पांजलि कत्वा॥ ततः कर्त-
स्वस्तिरतः मही द्यौः पृथिवी च नदी इति मूर्तिं स्वस्त्या॥ ओं ... समितितं
दुलपुंजे कृत्वा॥ ओं निर्धूमकज्वलात्मिति पुंजोपरि सन्निधाय...
मन्मयं वा कलशं निधाय इमं मे गंगे इति तीर्थजलेन पूरयित्वा॥ गंधद्वा-
मिति गंधं कलशोपरि प्रक्षिप्य तं च चंदनादिनानुलिप्य॥ या ओषधीरि-

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

पि०१
वौषधीरोषधयः समिति मन्त्रस्य ... कांडात्कांडादिति दूर्वा। अश्वत्थेव ... लं०२
पंचपल्लव॥ स्योना पृथिवीति पंचसप्तमृत्तिका॥ याः फलिनीर्‌इति फल॥ परिवा...
...पतिरिति पंचरत्नानि॥ हिरण्यगर्भ इति हिरण्यं च तन्मध्ये प्रक्षिप्य॥ यु...
वा सुवासा इति वस्त्रेण रक्षेत्॥ ... पूर्णादर्वि इति धान्य... ओ०५
पूर्ण फलपात्रमुपरि निदध्यात्॥ ... ओषधयः॥ आ... ओषधयः॥
... कलशं॥ वरुणस्योत्तंभ... ॥ या ओषधीः पू॥ ओषधयः॥ ... याः फलिनीः
कांडात्कांडात्‌प्ररो...॥ अश्वत्थे वो नि...॥ स्योना पृथिवी॥ याः फ...
परिवाजपतिः॥ हिरण्यगर्भः॥ ...॥ युवा सुवासा॥ पूर्णादर्वि परा॥
तत्त्वायामीति शुनःशेप ऋषिः ... त्रिष्टुप्‌छंदः वरुणो देवता कलशे

४॥

पू०१
वरुणावाहने विनियोगः॥ तत्त्वायामि॥ गंधं च चंदनादिना ... तं०२
येत्॥ ततः कलशे देवता आवाहयेत्॥ सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि
जलदा नदाः॥ आयांतु मम शांत्यर्थं दुरितक्षयकारकाः॥ ततः कल...
शाभिमंत्रणं॥ कलशस्य मुखे विष्णुः कंठे रुद्रः समाश्रितः॥ मूले तत्र
स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥ कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसु ५
संधरा॥ ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः॥ अंगैश्च सहिताः स
र्वे कलशं तु समाश्रिताः॥ ततः कलशप्रार्थना॥ देवदानवसंवादे मथ्य
माने महोदधौ॥ उत्पन्नोऽसि तदा कुंभ विधृतो विष्णुना स्वयं॥ त्वत्तोये
सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः॥ त्वयि तिष्ठंति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठि
पि०

ताः॥शिवः स्वयं त्वमेवासि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः॥आदित्या वसवो रुद्रा वि
श्वेदेवाः सपैतृकाः॥त्वयि तिष्ठन्ति सर्वे ऽपि यतः कामफलप्रदाः॥त्वत्प्रसा
दादिमं यज्ञं कर्तुमीहे जलोद्भव॥सान्निध्यं कुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्व
दा॥अथ वनिकृतजानुमंडलः कमलमुकुलसदृशमञ्जलिं शिरस्याधा
य दक्षिणेन पाणिना सुवर्णपूर्णकलशं धारयित्वा॥आशिषः प्रार्थ
येत्॥प्रार्थनामाह॥पूर्णाः सन्त्वाशिषः सन्तु॥दीर्घमायुर्भवतु शि
वपत्नी लक्ष्मी विष्णुपत्नी च॥श्रीश्च यदा॥तेनायुः प्रमाणेन पुण्यं पुण्या
हं दीर्घमायुरस्तु॥शिवा आपः सन्तु सन्तु शिवाय॥सौमनस्यमस्तु॥अ
स्तु सौमनस्यं॥अक्षतं चारिष्टं चास्तु॥अस्तु अक्षतमरिष्टं च॥गंधाः पांतु

सुमनस्यं चास्तु॥अक्षताः पांत्वायुष्यमस्तु॥पुष्पाणि पांतु श्रियमस्तु॥
तांबूलानि पांतु ऐश्वर्यमस्तु॥दक्षिणाः पांतु बहुदेयं चास्तु॥दीर्घमायुः शा
न्तिः पुष्टिः स्तुष्टिः श्रीर्यशो विद्या विनयो वित्तं बहुपुत्रं चायुष्यं चास्तु॥अ
त्र सर्वत्र ब्राह्मणो रक्षितो प्रस्तुत रं देव॥यं कृत्वा सर्ववेदयज्ञक्रिया क
रण कर्मारंभाः शुभाः शोभनाः प्रवर्त्तन्ते॥तमेहमोंकारमादिं कृत्वा ऋग्यजुः
सामाशीर्वचनं बहु ऋषिसंमतं समविज्ञातं भवद्भिरनुज्ञातः पुण्यं पुण्याहं वाच
यिष्ये॥विप्राः वाच्यतामिति वदेयुः॥एवमुत्तरत्रापि पृथक् योगप्रत्यु
त्तरं॥ततो यजमानः॥मद्रकर्मणि इत्यादिपदानुस्मृतं॥द्विपदा द्वि
पदस्य कर्तुरस्य द्विपदाः सनरस्यायं सवृ॥द्विपदा वीर्यवन्तो नि...
॥ मद्रकर्मणि ...पुण्याहं ...॥ ...पार्थिवा...
२ द्वाः सिद्धि

विता नो रासतां दीर्घमायुः ॥ सवित[illegible]तात् सविता पुरस्तात्
त्तात्सविताधरात्तात् ॥ सविता नः सुवतु सर्वतातिं ॥ सविता नो रा[illegible] दीर्घमा
युः ॥ नवो नवो भवति जायमानोऽह्नां केतुरुषसामेत्यग्रं ॥ भागं देवेभ्यो
विदधात्यायन्प्र चंद्रमास्तिरते दीर्घमायुः ॥ उच्चा दिवि दक्षिणाव[illegible] अ
स्थुर्ये अश्वदाः सह ते सूर्येण ॥ हिरण्यदा अमृतत्वं भजंते [illegible] दाः
दाः सोम प्रतिरंत आयुः ॥ व्रतोपवासनियमः तपः स्वाध्याय[illegible] दा
नविशिष्टानां सर्वेषां ब्राह्मणानां मनः समाधीयतां ॥ विप्राः समा
हितमनसस्स्मः ॥ प्रसीदंतु भवंतः ॥ विप्राः प्र[illegible]
प्रसमानः ॥ शांतिः ॥ विप्राशीर्भि[illegible]मस्तु[illegible]रस्तु ॥ तु
ष्टिरस्तु ॥ वृद्धिरस्तु ॥ अवि[illegible]पुण्यमस्तु ॥ आरोग्यमस्तु

[illegible]यं कर्मास्तु ॥ धर्मसमृ[illegible]रस्तु ॥ वेदसमृद्धिरस्तु ॥ शास्त्रसमृद्धि
रस्तु ॥ धनधान्यसमृद्धिः पुत्रपौत्राभिवृद्धिरस्तु ॥ इष्ट संप[illegible]
निरसनमस्तु ॥ यत्पापं रोगमकल्याणं तद्दूरे प्रतिहतमस्तु ॥ यच्छ्रेयस्त
स्तु ॥ उत्तरे कर्मण्यविघ्नमस्तु ॥ उत्तरोत्तरमहरहरभिवृद्धिरस्तु ॥ उ
त्तरोत्तराः क्रियाः शुभाः शोभनाः संपद्यंतां ॥ तिथिकरणमुहूर्तनक्ष
त्रसंपदस्तु ॥ तिथिकरणमुहूर्तनक्षत्रग्रहलग्नाधिदेवताः प्रीयंतां ॥
ति प्रकृतिः ॥ एवं सर्वत्र ॥ तिथिकरणे समुहूर्ते नक्षत्रे सग्रहे सदैवते प्रीयेतां ॥
दुर्गापांचाल्यौ प्रीयेतां ॥ अग्निपुरोगा विश्वेदेवाः प्रीयंतां ॥ विष्णुपु[illegible]
सर्वे देवाः प्रीयंतां ॥ इंद्रपुरोगा मरुद्गणाः प्रीयंतां ॥ ब्रह्मपु[illegible]

वराः प्रीयंतां ॥ माहेश्वरीपुरोगा मातरः प्रीयंतां ॥ वसिष्ठपुरोगा ऋ-
षिगणाः प्रीयंतां ॥ अरुंधतीपुरोगा एकपत्न्यः प्रीयंतां ॥ ऋषयः [illegible]
चार्यवेदा यज्ञाश्च प्रीयंतां ॥ ब्रह्म च ब्राह्मणाश्च प्रीयंतां ॥ श्रीसरस्वती
प्रीयेतां ॥ श्रद्धामेधे प्रीयेतां ॥ भगवती कात्यायनी प्रीयतां ॥ भगवती
माहेश्वरी प्रीयतां ॥ भगवती पुष्टिकरी प्रीयतां ॥ भगवती तुष्टिकरी प्री-
यतां ॥ भगवती ऋद्धिकरी प्रीयतां ॥ भगवती वृद्धिकरी प्रीयतां ॥ भग-
वंतौ विघ्नविनायकौ प्रीयेतां ॥ भगवान्स्वामी महासेनः सपत्नीकः स-
सुतः सपार्षदः सर्वस्थानगतः प्रीयतां ॥ हरिहरहिरण्यगर्भाः प्रीयंतां ॥
सर्वाः कुलदेवताः प्रीयंतां ॥ सर्वाः ग्रामदेवताः प्रीयंतां ॥ हताश्च ब्रह्म-
द्विषः हताश्च परिपंथिनः ॥ [illegible]

परा भवंतां ॥ [illegible] शाम्यंतु घोराणि ॥ शाम्यंतु पापानि ॥ शान्तिर्भवतु ॥
शुभानि वर्द्धतां ॥ शिवा आपः संतु ॥ शिवा ऋतवः संतु ॥ शिवा अग्न-
यः ॥ शिवा आहुतयः ॥ शिवा ओषधयः ॥ शिवा वनस्पतयः संतु ॥
शिवा अतिथयः ॥ अहोरात्रे शिवे स्यातां ॥ निकामे॰ कल्पतां ॥ शु-
क्रांगारकबुधबृहस्पतिशनिराहुकेतुसोमआदित्यसहिताः सर्वे
ग्रहाः प्री॰ ॥ भगवान्नारायणः प्री॰ ॥ भगवान्पर्जन्यः प्री॰ ॥ भगवान्-
स्वामी महासेनः प्रीयंतां ॥ पुण्याहकालान्वाचयिष्ये ॥ वाच्यता-
मिति प्रत्युक्तिः ॥ ब्राह्म्यं पुण्यं महद्यच्च सृष्ट्युत्पादनकारकं ॥ वेदवृक्षो-
द्भवं नित्यं तत्पुण्याहं ब्रुवंतु नः ॥ [illegible] ब्राह्मणाः मम गृहे [illegible]

पुण्याहं भवंतो ब्रुवंतु ॥ ॐ पुण्याहं ॥ कुर्वंतु ॥ मादेवनाना ॥ गोत्र [illegible]
स्वस्ति तायां तु व कल्याणं कुर्वंतु ते: ॥ सा ॥ धीभि: सिद्धं गं सर्वैः ते [illegible]
नं ब्रुवंतु न: ॥ ॐ ओं लो: मम कृदे अस्यक मस्त: कल्याणं ब्रुवंतु [illegible]
कल्याणं ॥३॥ यथेमां वाचं कल्याणि ॥ सागरस्य यथा वृद्धि माला
लक्ष्मीधिभि: कृतासंपूर्णासु म नावाच तां वृद्धिं ब्रुवंतु न: ॥ ॐ
ब्राह्मण ॰ ऋद्धिं ब्रुवंतु ॥ ब्रुवंतु ॰ ऊध्यतां ॥ सत्रस्य ऋद्धिरस्या ॰ ति
[illegible]
तास्वास्ति भा ब्रुवंतु न: ॥ ॐ श्री ॰ स्वास्ति ॰ ओ [illegible] समनस्य [illegible] स्वस्ति
नंदो ॥ समुद्रमथनाज्जाता जगदानंद [illegible] हरिप्रियाननं तां

गत्या तां श्रियं ब्रुवंतु न: ॥ ॐ श्रीरस्तु ॥ श्रीरस्तु इति भवंतो ब्रुवंतु
अस्तु श्रीरिति ॥ श्री [illegible] लक्ष्मी [illegible] ॥ यत्कृतं कुरुते देवा
चनं उपविष्टौ [illegible] नां च चनोद्धी [illegible]
पुत्रोऽस्तु ॥ ततो वामत: पत्नीमुपवेश्य ॥ जल [illegible] देवदूर्वाभि
रुदस्तु [illegible] अभिषिंचेयु: [illegible] ॥ तत: मंत्रा: ॥ देवस्य
त्वा ॥ देवस्य त्वा सवितु: प्रसवे [illegible]
[illegible] देव ॰ अश्विनो ॰ [illegible]
अन्नपतेन्नस्य ॰ [illegible]

वैपल्लाज्ञो ब्रह्मणो वैनमेतदभिषिंचति ॥१॥ औदुंबरं भवति तेनैवै
भिषिंचत्यन्नं वा ऊर्गुदुंबर ऊर्ग्वै स्वं पावद्वै पुरुषस्य स्वं भवति [illegible]
वताऽवदद्धानाधति तेनोक्त्वं नस्मादौदुंबरेण स्वोभिषिंचति ॥
नैयग्रोधपादं भवति तेन मित्र्यो राजन्योभिषिंचति द्विर्वै [illegible]
धः प्रतिष्ठितो मित्र्यो वै राजन्यः प्रतिष्ठितस्तस्मान्नैयग्रोधेन
न मित्र्यो राजन्योभिषिंचति ॥३॥ आश्वत्थं भवति तेन वै [illegible]
भिषिंचति स यद्देवा देवा गछति ष्ठ तदुद्रोमस्तनडधमत्र [illegible]
दाश्वत्थं तेनैव श्योऽभिषिंचति यद्वैके पालाशेनाभिप्राणा वै कल्पा
अमृतमु वै प्राणा अमृतेनैवैनं [illegible] षिंचति ॥४॥ सर्वैस्त

नाऽपि पवेदानाः रसो यत्साम [illegible] रसेनाभि
षिंचति ॥ अमृताभिषेकोस्का[illegible]स्य एषा हवाच नमध्येन्त्र ना
तिरिक्तो यो विधिः उपविष्ट वा ब्राह्मणानां वचनात्सर्वं [illegible]
स्तु ॥ अविघ्नमातृकापूजनं ॥ अविघ्नो मंडप [illegible] पू [illegible]
पा ॥ वैश्वदेवं वसोर्धारानांदि श्राद्धमतः परं ॥११॥ अ [illegible] पूर्व [illegible]
रित एवं गुणविशेषणाविशिष्टायां पुण्यतिथौ । अस्मा[illegible] मुक [illegible]
पुत्रस्य श्वः करिष्यमाण विवाहांगभूतं ~~[illegible]~~ [illegible]
स्वस्तिवाचन पूर्वकमविघ्नपूजनं मंडप प्रतिष्ठा मातृकापूजनं वसो
र्धारानांदीश्राद्धानि करिष्य इति संकल्प्य [illegible] स्वस्तिवाचनं [illegible]
पठेत् ॥

दि

तत्र अविघ्नस्थापनं तत्र कुंभे अक्ष[illegible] मोदकानं दूर्वादी अविघ्न[illegible]
पेत्॥ तत्र पिधानं कृत्वा सूत्रेण वेष्टयेत्॥ तदुपरि दिपान्स्थाप
येत्॥ तत्र अविघ्नमातृकास्थापनपूजनं॥ गौरी [illegible] प्रमोद [illegible]
मुखो दुर्मुखस्तथा अविघ्नो विघ्नकर्ता च षडेता विघ्नमातरः॥
मनोजूतिरिति प्रतिष्ठा॥ भूर्भुवः स्वः अविघ्नमातृः आवाहयामि
स्थापयामि पूजयामि॥ उद्वर्तना[illegible] स्नपनं [illegible]
पूजनं॥ उद्वर्तनमंत्रः [illegible] उद्वर्तनं॥ [illegible]
उत्तोदकं कांस्य[illegible]॥ [illegible]
दिपूजयेत्॥ एतानि अत्र गंधपुष्प[illegible]

य

अविघ्नमातरः प्रीयंतां॥ ततः मंडपमातृकापूजनं॥ [illegible] मंडपकोणस्थ
स्तंभादारभ्य क्रमेण पूजनं कर्तव्यं॥ नंदिनी नलिनी [illegible] उमा चैव
पशुवर्द्धनी॥ दश एताः मातरः प्रपूज्यंते अन्यथा [illegible] कोणतः॥ इति
वचनात्॥ नंदिन्याद्या मातास्वेतस्तोदेवता चतुःस्तंभस्थाः॥ तासां
तेषु स्तंभेषु एवं पूजा कार्या॥ कुंकुमसूत्रेण वेष्टयित्वा॥ [illegible]
मन इति मंत्रेण स्तंभानां स्नपनं कर्तव्यं॥ ततो [illegible] मंत्रे
णा चंदनं अक्षतान् समर्पयेत्॥ ततः [illegible] प्रार्थना॥
ततो [illegible] ष[illegible]रिति [illegible]॥ [illegible]
[illegible] कौस्तुभ [illegible]
वादृ१

ज्ञातव्यं॥ ततः स्थिरो भवेति मंत्रेण स्तंभेषु शाखा निक्षेपः कर्त्तव्यः॥ प
वंनादन्याधानां पृथक् पृथक् पूजनं विधेयं॥ मंडपेन वेष्टयित्वा
तं दुपरि सूत्रेण वेष्टितं मारुकेशा खास हितं मध्ये पुष्पवर्द्धनी॥ पुण्
वद्ध्यादि प्रतिष्ठा स्थापनं पूजनं कुर्यात्॥ इमानि अत्र अनया पूज
या मंडपमातरः प्रियंतां॥ ततो वंशपात्रेण सह भगवती गौर्यादिमा
तृकास्थापने वंशपात्रं चेत्स्वयं गृहीत्वा अविधवा कलशं च दत्वा
याहृदिवा सभा लिंसोमंगलसूत्राणि पंचाग्नि गंधपंचपेन गृ
हद्वारसमीपे गत्वा तत्र द्वारमातृकाः पूजयेत्॥ अथ आवश्यिका
त्रेवमद्रकाली च पिंगला॥ सुभगा चैव विज्ञेया द्वारमातृः प्रपूजयेत्॥

॥१९॥

जया धात्र्य शिलेभाके॥ पींगला धास्क वामतः॥ मनोऽनुकिरिति प्रतिष्ठा
प्य पूजनादि पूर्ववत्॥ ततो तगत्या प्रशस्ता ...तेशानेऽपदेशे तंदु
लादि पूज्य चतुष्पाद पीठ चस्या दीपस्थं पंचिकाः सप्त ज्ञा पूर्ववत्
गौर्यादिमातृकापूजां कुर्यात्॥ तन्मातृकापूजनं प्रतिमासु
कार्यं अक्षताक्षतपुंजेषु वा गृहाहरिद्रारूपं केन पटे वा कुड्ये वा
लिखित्वा॥ उक्तं च॥ गौरी पद्मा शची मेधा सावित्री विजया जया
देवसेना स्वधा स्वाहा मातरो लोकमातरः धृति पुष्टि तथा तुष्टि आ
त्मनः कुलदेवता तथा च षोडश मातरः॥ ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौ
मारी वैष्णवी॥ वाराही चैव तथैन्द्राणी चामुंडा सप्तमातरः॥

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

॥१२॥ कुलानुक्रमाद्देवस्य ओ देवतानां ॥ हरिद्रा गौरी मिलित्वा स्नपयेत् ॥
प्रतीचीमुखाः स्नापयित्वा तु कुंकुमसंदानमार्क्षेण पूजयेत्तु षड्भुपे
इति वचनात् ॥ ता आ ॥ कीर्त्तिर्लक्ष्मीर्धृतिर्मेधा पुष्टिः श्रद्धा क्षमा मतिः ।
बुद्धिर्लज्जा वपुः शान्तिः तुष्टिः कान्तिश्च मातरः ॥ एता कुलदेवता ॥
कौर्यादि षोडश मातृभ्यो आवाहनादि नमो मातृभ्यः धीत्यादि चतुर्थ्यन्त
मातृभ्यो आवाहयामि पूजयामि ॥ आवाहनादि दानपूर्वकं ततः ॥ गौर्या
अत्र गन्धपुष्पधूपदीप नैवेद्य फलताम्बूल दक्षिणा गौर्यादि मातरः
पं ता न मम ॥ ततो जल मातृपूजनं ॥ ता आ ॥ मंगल्ये कुमिंद्यारा लि
कुंकुम दूर्वादि सहिताः नैवेद्यः सोमपा ओवसोर्ता जल मातरः ॥ जल

आ मलोधन

मातरः आवाहयामि पूजयामि ॥ अत्रादि दानपूर्वकं एता जलमात
मातरः आवाहयामि पूजयामि ॥ अत्रादिदानपूर्वकं ॥ ततो वसोर्धारा ॥ कुड्यालग्न वसो
रः प्रीयतां न मम ॥ तनो वैश्वदेवः ॥ ततो वसोर्धारा ॥ कुड्ये लग्न वसो
र्धारां सप्तधारां घृतेन तु ॥ कारयेत्पंचधारां वा नातिनीचां न चोच्छ्रि
तां ॥ अथ कीर्त्तिर्लक्ष्मीर्धृतिर्मेधा सिद्धिः प्रज्ञा सरस्वती ॥ मांगल्ये
तां ॥ अथ कीर्त्तिर्लक्ष्मीर्धृतिर्मेधा सिद्धिः प्रज्ञा सरस्वती ॥ मांगल्येषु प्रपूज्या
प्रपूज्येताः सप्तैता घृतमातरः ॥ एता अग्निकुड्ये संलिख्य घृतेन ॥ ऊं का
आवाहयामि पूजयामि पूर्ववत् ॥ एतानि आवाहयामि पूजयामि ॥ घृतमा
नौ प्रीयतां ॥ अथ नान्दीश्राद्धं ॥ ततः सांकल्पविधिना नान्दीश्राद्ध
ते मंत्रेण सर्वं कुर्यात् ॥ तत्र सपिण्डकं पिण्डकं ॥ देशकुलाचारे
ण कार्यं ॥ तत्र प्रयोगः ॥ देशकालौ संकीर्त्य अमुक गोत्रस्य

नेजलंपादप्रक्षालनं वृद्धिः॥ गोत्राः॥ मा
भूर्भुवः स्वः इदं वः पाद्यं पादावनेजनं पादप्रक्षालनं वृद्धिः॥ गोत्राः॥ मा
तृपितामहीप्रपितामह्यः॥ नांदीमुख्यः भूर्भुवः स्वः इदं वः पाद्यं पादावने
जनं पादप्रक्षालनं वृद्धिः॥ गोत्राः प्रितृपितामहप्रपितामहाः नांदीमु
ख्याः भूर्भुवः स्वः इदं वः पाद्यं पादावनेजनं पादप्रक्षालनं वृद्धिः॥ द्विती
यगोत्राः मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहाः नांदीमुखाः सप
त्नीकाः भूर्भुवः स्वः इदं वः पाद्यं पादावनेजनं पादप्रक्षालनं वृद्धिः॥
आचमनं॥ प्राणायामदेशकालौ संकीर्त्य विवाहांगत्वेन पार्वणं स
विधिकत्वेन सत्यवसुसंज्ञिकानां विश्वे
देवानां भूर्भुवः स्वः इदं मासनं नांदीश्राद्धे क्षणौ क्रियेतां तथा प्राप्नु
तां भवंतौ प्राप्नुवाव॥ गोत्राणां मातृपितामहीप्रपितामहीनां नांदीमु
खीनां भूर्भुवः स्वः इदमासनं नांदीश्राद्धे क्षणौ क्रियेतां तथा प्राप्नुतां
भवंतौ प्राप्नुवावः॥ गोत्राणां पितृपितामहप्रपितामहानां नांदी
मुखानां भूर्भुवः स्वः इदमासनं नांदीश्राद्धे क्षणौ क्रियेतां तथा
प्राप्नुतां भवंतौ प्राप्नुवावः॥ द्वितीयगोत्राणां मातामहप्रमाताम
हवृद्धप्रमातामहानां नांदीमुखानां सपत्नीकानां भूर्भुवः स्वः
इदमासनं नांदीश्राद्धे क्षणौ क्रियेतां तथा प्राप्नुतां भवंतौ प्राप्नुवा
वः॥ ततः गंधादिदानं॥ अत्र पादांगुष्ठः पात्रपूर्वाण्यपि पात्रासन्न
वसुसंज्ञिकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यः इदं गंधाद्यर्चनं स्वाहा संपद्य
तां वृद्धिः॥ अत्र गोत्राभ्यः मातृपितामहीप्रपितामहीभ्यः॥ नांदी

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

।।१४।।

मुखीभ्यः इदं गंधाद्यर्चनं स्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ।। गोत्रेभ्यः पितृपिता
महप्रपितामहेभ्यः नांदीमुखेभ्यः इदं गंधाद्यर्चनं स्वाहा संपद्यतां
वृद्धिः ।। अत्रापां । द्वितियगोत्रेभ्यो मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमाताम
हेभ्यः नांदीमुखेभ्यः सपत्नीकेभ्यः ।। इदं गंधाद्यर्चनं स्वाहा संपद्यतां वृ
द्धिः ।। ५ ।। सत्यवसुसंज्ञकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यो नांदीमुखेभ्यः दास्यमा
नब्राह्मणयुग्मभोजनपर्याप्तमन्नं अमृतरूपेण स्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ।।
गोत्राभ्यः मातृपितामहीप्रपितामहीभ्यः नांदीमुखीभ्यः दास्यमान
ब्राह्मणयुग्मभोजनपर्याप्तमन्नं अमृतरूपेण स्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ।।
गोत्रेभ्यः पितृपितामहप्रपितामहेभ्यः नांदीमुखेभ्यः दास्यमानब्राह्मण
युग्मभोजनपर्याप्तमन्नं अमृतरूपेण स्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ।। द्विती

यगोत्रेभ्यो मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहेभ्यः नांदीमुखेभ्यः स
पत्नीकेभ्यः दास्यमानब्राह्मणयुग्मभोजनपर्याप्तमन्नं अमृत
रूपेण स्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ।। ५ ।। सत्यवसुसंज्ञका विश्वेदेवाः प्री
यंतां गोत्राः मातृपितामहीप्रपितामह्यः प्रियंतां । गोत्राः पितृपिताम
हप्रपितामहाः प्रियंतां । द्वितीयगोत्राः मातामहप्रमातामहवृद्ध
प्रमातामहाः सपत्नीकाः प्रियंतां ।। ५ ।। सत्यवसुसंज्ञकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यः
कृतैतन्नांदीश्राद्धस्य फलप्रतिष्ठासिद्ध्यर्थं द्राक्षामलकयवमूल
निष्क्रयणीं दक्षिणां दातुमहमुत्सृजे ।। गोत्राभ्यः मातृपितामही
भ्यः नांदीमुखीभ्यः कृतैतन्नांदीश्राद्धस्य फलप्रतिष्ठासिद्ध्यर्थं
द्राक्षामलकयवमूलनिष्क्रयणीं दक्षिणां दातुमहमुत्सृजे ।। गो

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

भ्यः पितृपि.तामहप्रपितामहेभ्यः नांदीमुखेभ्यः कृतैतत् नांदीश्राद्धं च
फलप्रतिष्ठासिध्यर्थं द्राक्षामलकयवमूलनिष्क्रयणीं दक्षिणां दा
तुमहमुत्सृजे॥ द्वितीयगोत्रेभ्यः मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमा
तामहेभ्यः नांदीमुखेभ्यः सपत्नीकेभ्यः कृतैतत् नांदीश्राद्धस्य फ
लप्रतिष्ठासिध्यर्थं द्राक्षामलकयवमूलनिष्क्रयणीं दक्षिणां
दातुमहमुत्सृजे॥ उपास्मै गायता नरः इति मंत्रः अनेन नांदीश्रा
द्धं संपन्नं सुसंपन्नं अनेन नांदीश्राद्धेन कर्मांगदेवताः प्रीयंतां
द्विः॥ ५॥ ५॥ संकल्पश्राद्धविषये संग्रहे। स्तुमार्थी प्रथमा
तेन वृद्धौ संकल्पमाचरेत्॥ नवश्राद्धादिकं कुर्यान्नान्दीश्राद्धं षोडि
शायते॥ नामगोत्रादिनिषेधमाह ... नेत्राद्धे ॥५॥

शूद्रानामरूपाणामगोत्रिणां॥१॥ अ... पैत्र्य नांदी
श्राद्धं च सचैवतु॥ ७॥ अथ बहिःशालायां गृहान्निर्गमोत्तरमांगल्
न्या पिता पंचहस्तं सप्तहस्तां वा वेदिकां कारयेत्॥ ... कुर्वी
द्दक्षिणेनेति वचनात्॥ वार्त्तिककारैरप्यभाणि ... ॥ वरमारुह
दैवर्षिर्बिंकरावद्धयाहस्तो ... पकम्मदिष्टकामिः॥ ततश्चैवं कार्या
न्निर्गमदक्षिणा ... वेदीसिकतोपकीर्णा ... चतुर्वेदी कलशासो
भालतैः अन्यैस्त्रिभिः रवमिति ते रेवा ... वेदी ...
पदिष्टा ... स्यां ... ॥ वैश्यशूद्रे ... हीनानां
पवेदीमानं चैव वसिष्ठेन चोक्तमिति॥ सा वेदी सिकतायुक्ता ...॥

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

१७६।

विवाहवेदीसकतोपवं [illegible] स्थातव्यात्॥ विवाहदानेपान्तवं
तबंधस्नैवमितिन्यत [illegible] अथ वाग्दानविधिः॥ ततः शुभे स्त्रो ते
शुभे कन्यापितुः प्रार्थना कार्या॥ सोपि पूर्वोक्तं स [illegible] चार्य परिक्ते प
रिवेष्टितोपद्यप्रदिश्रुत्वादि च यथा न स्यात्तथा वेचार्य सार्धं हृ
मतिं कृत्वा दास्यामीति वदेत्॥ ततो दाता प्राङ्मुख उपविश्य कन्यादे
यकालो स्मृत्वा करिष्यमाण विवाहांगं [illegible] वाग्दानं महं करिष्ये॥
तदंगं गणपतिपूजनं करिष्ये इति संकल्प्य गंधादिभिः गणपतिं
पूजयित्वा स्वस्थाने वरपितरं प्राङ्मुखमुपवेश्य [illegible] यं च तस्याप्याभिमु
खमुदङ्मुखमुपविश्य तं गंधतांबूलादिभिः पूजयित्वा तस्य गंधाक्षत
पूगीफलानि हरिद्राखंडानि च गृहीत्वा [illegible] गोत्रोत्पन्नाममु

कनाम्नीमिमां कन्यां दास्ये प्रकृत्स्वा॥ अव्यंगे अपतिते अक्लीवे दशदो
षविवर्जिते॥ इमां कन्यां प्रदास्यामि देवाग्निद्विजसंनिधौ॥ इति
पठेत्॥ पुनर्भर्तान्तरं पठेत्॥ वाचा दत्ता मया कन्या पुत्रार्थं स्वीकृ
न्या २ ता मया॥ क[illegible]वलोकनविधौ निश्चितस्त्वं सुखी भव॥ वरपिता पठेत्॥
वाचा दत्ता त्वया कन्या पुत्रार्थं स्वीकृता मया॥ वरावलोकनवि
धौ निश्चितस्त्वं सुखी भव॥ अत्र दिश्वीकर्तारिमात्रार्थं मिता
र्थं मिथः प्रहः कार्यः॥ ततो वरपिता दिगंधाक्षतमूमें वस्त्रयुग्म
भूषणतांबूलपुष्पादिभिः कन्यां यथाचारं पूजयेत्॥ ततो ब्राह्म
णा आशीर्मंत्रान्पठेयुः॥ इति वाग्दानं॥ षडप्याभवेत्॥ ततः कन्यापि

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

[illegible]

कौतुकाकारेति संप्रदाय: त्रिरद्धस्याकारे यो ॥ =२=

तावदायविष्टरद्वयमाहरेत्॥ विष्टरश्चेत्युत: प्रादेशाप [illegible]
संख्यानांकुशानांकार्या नांवाकार्य:॥ विष्टरलक्षणं परिशिष्टे
प्रादेशमात्रं त्रिवृतं कौशं वा कार्यं तान्निर्मितं॥ विष्टरस्तु स्यात्प्रादेश [illegible]
मात्रे बिल्वजादि [illegible]॥ दर्भसंख्यानवि [illegible] विष्टरांस्तरणे पुच्छे
तिकेषां चित्कुत्रै:॥ पाद्यमर्घ्याचमनार्थं मुदकं दर्भ॥ उदकद्वयं
दध्याक्षताद्युक्तमर्घ्यपात्रं॥ ततैव समर्वा॥ अमही [illegible]
तस्मै प्रयच्छति तीर्थान्निके [illegible] भाषिता॥ सूत्रादावद [illegible]
अर्घपात्रं पात्रां [illegible] दितं कुर्वीत तच्छि॥ आचमनार्थं मुदक पा
त्रं॥ दधिमधुघृतमेतत्त्रयं मधुपर्कं रूपं वाच्यं॥ तन्मधुपर्कं का ॥१७॥
स्यपात्रसंपुटस्थं॥ ह्रो च संपुटो॥ व [illegible] तस

दर्शयेन धारितं॥ अहतं तं विलोकनीया [illegible] पाव [illegible] लक्षणो
क्तं॥ इषद्धौतं [illegible] कधौतमिति [illegible]:॥ चंदनं॥ पुष्पा [illegible] लंकरणानि
च॥ एतानि सर्वाण्यानीय वरस्य सव्यपार्श्वे [illegible] प्रा [illegible]
कालोत्सर [illegible] अत्रि [illegible] कन्यार्थिनमागतं वरं मधुपर्केणाहं
अर्चयिष्ये इति संकल्प्य॥ साधु भवानास्तामर्चयिष्यामो भवंतमि
अर्चय॥ अन्यत्रि [illegible] प्राह विष्टरादीनि विष्टरं प्रतिगृह्णाति॥ विष्टर
विष्टर: प्रतिगृह्यतां॥ प्रतिगृह्णामि॥ [illegible] समानामुद्यतामि
वसूर्य:॥ इमं तमभितिष्ठामि यो मा कश्चाभिदासति॥ एनमप्युपविश्य
ति॥ पादार्थमुदकं प्रतिगृह्यतां प्रतिगृह्णामि॥ विराजो दोहोसि विराजो
दोहमशीय मयि पाद्यायै विराजो दोह:॥ द्वितीयं सव्यं पादं प्रक्षाल्य दक्षिणं प्रक्षा

Indira Gandhi National Centre for the Arts

नयति॥ श्रीलक्ष्मीर्दक्षिणे च यमं॥ पाद्योन्यं विष्टर आसीनाय॥ पूर्ववद्वि
ध्यं॥ अर्घ्यं प्रतिगृह्णाति॥ अर्घोऽर्घ्यः॥ प्रतिगृहीतं प्रतिगृह्णामि॥
आपः स्थ युष्माभिः सर्वान्कामानवाप्नवानि॥ निनयन्नभिमंत्रयते॥
समुद्रं वः प्रहिणोमि स्वां योनिमभिगच्छत॥ अरिष्टा अस्माकं वीरा मा
परासेचि मत्पयः॥ आचामति॥ आचमनीयमुदकं मा आचमनीयमु
दकं मा आचमनीयं॥ प्रतिगृहीतं प्रतिगृह्णामि॥ आमागन्यशसा संसृ
ज वर्चसा॥ तं मा कुरु प्रियं प्रजानामधिपतिं पशूनामरिष्टिं तनूनां
प्रतिगृह्णामि॥ मधुपर्को मधुपर्को मधुपर्कः प्रतिगृह्यतां प्रतिगृह्णामि॥
मित्रस्य त्वा मधुपर्कं प्रतीक्षते मित्रस्य त्वा चक्षुषा प्रतीक्षे॥ देवस्य त्वे
ति प्रतिगृह्णाति॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो ह

॥१८॥

स्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि॥ सव्ये पाणौ कृत्वा दक्षिणस्यानामिकया त्रिः प्र
योति॥ ॐ नमः श्यावास्यायान्नशने यत्त आविद्धं तत्ते निष्कृन्तामि॥ त्रिरना
मिकांगुष्ठेन च त्रिर्निरुक्षयति॥ तस्य त्रिः प्राश्नाति॥ ॐ यन्मधुनो
मधव्यं परमं रूपमन्नाद्यं तेनाहं मधुनो मधव्येन परमेण रूपे
णान्नाद्येन परमो मधव्योऽन्नादोऽसानि॥ एवं द्विवारं तूष्णीं॥ मधुमतीभि
र्वा प्रतिऋचं॥ पुत्रायान्तेवासिने वोत्तरत आसीनायोच्छिष्टं दद्यात्॥
सर्वं वा प्राश्नीयात्॥ प्राग्वासंचरे निनयेत्॥ आचम्य॥ प्राणान्संस्पृ
शति॥ वाङ्म आस्येऽस्तु॥ नसोर्मे प्राणोऽस्तु॥ अक्ष्णोर्मे चक्षु
रस्तु॥ कर्णयोर्मे श्रोत्रमस्तु॥ बाह्वोर्मे बलमस्तु॥ ऊर्वोर्मे ओजोऽस्तु॥

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

स्प्तमस्कन्तेम:॥६
मी॥अथोत्तरीयं॥७॥
यशो नागस्य मा ८
सा अहमस्मि ९

॥१९०॥ ओरिष्टानि मेंगा क्षितनूस्त्वन्चा मे सह संतु॥ वस्त्रदानं॥ इमे ग्रा[illegible] हरय
तिदेव ते अमुक शर्म सोवराय तुभ्यमहं संप्रददे॥ परिधास्ये जयो धा
स्ये दीर्घायुत्वाय जरदष्टिरस्मि॥ शतं च जीवामि शरदः पुरूचीरायस्पो
षमभिसंव्ययिष्ये॥ यज्ञोपवीतदानं॥ यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजा
सं खेन मभिसंव्ययिष्ये॥ यज्ञोपवीतदानं॥ आयुष्यमग्र्यं प्रतिमुंच शुभ्रं यज्ञोपवीतं ब
१५ पते यत्सहजं पुरस्तात्॥ आयुष्यमग्र्यं प्रतिमुंच शुभ्रं यज्ञोपवीतं बलमस्तु तेजः॥ यज्ञोपवीतमसि यज्ञस्य त्वा यज्ञोपवीतेनोपनह्या
मी॥ अथोत्तरीयं॥ जन्या सामा धावा [illegible] नयामि [illegible]
यशो मा [illegible] सामा विदद्यशो मा प्रतिपद्यतां॥ अंगुलि [illegible] मा जा॥
सा अहमस्मि [illegible] भूयासं सुवर्चा मुखे [illegible]
१९१

॥सुमनप्रति१
॥ता अहं दा॥गरर
॥सा सरसा२

सुमनप्रति [illegible] काति॥ पाहरं [illegible] मदानि [illegible] पेका [illegible] पाय॥
प्र ता अहं प्रतिगृह्णामि यशसा च भगेन च॥ अथावबध्नीते॥ [illegible]
[illegible] सां [illegible] कार विपुलं पृथु तेन संग्रथिताः सुमनसः आब
ध्नामि यशो मयि॥ अलंकरणमसि भूयो लंकरणं भूयात्॥ इदं
सुवर्णं [illegible] देवतं अमुकशर्मणे सोवराय तुभ्यमहं संप्रददे॥ इति
कर्णवेष्टको॥ पूर्वोचरितं वंशुना विनियोजनं पोधर्मप्रजानां पस्य
र्थं दास्यामि। तेनाहं महं करिष्ये॥ तत्र पंच भूसंस्कारपूर्वकं अग्निस्थापनं तद
पनमहं करिष्ये॥ दर्भैः परिसमूह्य॥ गोमयेनोपलिप्य॥ स्रुवेणो
ल्लिख्य॥ अनामिकांगुष्ठेनोद्धृत्य॥ उदकेनाभ्युक्ष्य॥ अत्मा [illegible]

प

मिमुखमग्निमुपसमाधाय॥ इति मधुपर्कः॥ गृहमध्ये गत्वा प्रा
ङ्मुखीं वधूं पश्चिमे मुखो वरः॥ हस्तमध्ये अक्षतापंचमुनिफ
लानि निक्षिप्य॥ अथ ज्योतिर्विकेन मंत्र पद्य पाठ पूर्वक सुमुहूर्ते
स्तत देवस्ते से पठिते ततः वरपाठ दो कन्या अक्षता निक्षिपेत् सवध
कन्यामस्तके निक्षिपेत्॥ ततो वै R संवरः पूर्व पुरुषः कन्यापश्चिममु
खा॥ ततो वरः कंन्या यावस्त्रद्वयं दधाति॥ तत्र मंत्रः॥ [illegible]
परिधानेमंत्रः॥ जरां गच्छ परिधत्स्व वासो भवा कृष्टीनामभिशस्ति
पा॥ शतं च जीव शरदः सुवर्चा रयिं च पुत्राननु संव्ययस्वा
युष्मतीदं परिधत्स्व वासः॥ उत्तरीयमंत्रः॥ या अकृंतन्नवयं या

अतन्वत॥ याश्वा देवीस्तंतूनभितो ततंथ॥ तास्त्वा देवी जरसे
संव्ययस्वायुष्मतीदं परिधत्स्व वासः इत्यनेन मंत्रेणोत्तरीयं॥ वर
स्य मंत्रमाह॥ अथ कन्यापितृप्रेषः॥ परस्परं समंजेथां॥ वधू
वरयोः समंजनं नाम संमुखीकरणं॥ समंजंतु विश्वेदेवाः समा
पो हृदयानि नौ। संमातरिश्वा संधाता समुदेष्ट्री दधातु नौ
इति मंत्रं वधूं संमुखीभूतो वरः पठेत्॥ ततो वधूवरानुपविष्टातः॥
तत्रायं क्रमः॥ [illegible] वरदक्षिणतः स्व दक्षिण देशे स्वपत्नी सहितं
उदङ्मुखः प्रसन्नमुखो [illegible]
[illegible]

तिशयानंद ब्रह्मलोकावाप्त्यादि कन्यादानकल्पोक्तफलावाप्तये अस्य, अ-
निष्णु मातृ संतत्या सह मम वरान्द्वादशापरान्पुरुषान् स्वपवित्रीकर्तुमात्मनश्च श्री
लक्ष्मीनारायणप्रीतये ब्राह्मविवाहविधिना कन्यादानमहं करिष्ये इति कु-
शाक्षतयुतजलेन संकल्प्य ॥ कन्यां कनकसंपन्नां कनकाभरणैर्युतां ॥
दास्यामि विष्णवे तुभ्यं ब्रह्मलोकजिगीषया ॥ विश्वंभरः सर्वभूताः साक्षि-
ण्यः सर्वदेवताः ॥ इमां कन्यां प्रदास्यामि पितॄणां तारणाय च ॥ इति मं-
त्रं पठित्वा स्वदक्षहस्तेऽर्पणीदत्तजलधारां कन्यादक्षिणकरयुतवरदक्षहस्ते कु-
र्यात् ॥ वरगोत्रं समुच्चार्य काश्यपगोत्रस्य काश्यपवत्सारनैध्रु-
वेति त्रिःप्रवरस्य अमुकशर्मणः पौत्राय अमु॰ पौत्राय अमु॰ पुत्राय । क-
न्यागोत्रस्य वत्सभार्गवच्यवनआप्नवानऔर्वजामदग्नेति पंच

प्र॰

प्रवरस्य अमुकशर्मणः प्रपौत्रीं अमु॰ पौत्रीं अमु॰ पु॰ ॥ इति॰ काश्यप
गोत्राय काश्यपवत्सारनैध्रुवेति त्रिप्रवराय अमुकशर्मणे वराय क-
न्यार्थिने ॥ वत्सगोत्रां वत्सभार्गवच्यवनआप्नवानऔर्वजामदग्नेति
पंचि:प्रवरां दुर्गानाम्नीं कन्यां यथाशक्त्यालंकृतां प्रजापतिदैवतां [illegible] तामु-
शुरासोक्तकन्यादानोक्तफलावाप्तये गृहस्थीकृत, यो तिष्ठामि तिरात्रे पौषप्राप्तिकाल ५
मः भार्यात्वेन श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतये तुभ्यमहं संप्रददे ॥ इत्युक्त्वा
कुशाक्षतजलं कन्याहस्तं च वरदक्षिणहस्ते दद्यात् ॥ इति जा-
त वरपक्षे ॥ इतरपक्षे वर... प्राप्य दासा... ॥ प्रजापति-
प्रीयतामिति मन्त्रं सा... ॥ वरः स्वस्तीति... [illegible]

यो स्यादत्ता तुभ्यं दीयते प्रतिगृह्णातु पत्न्यर्थं धर्मश्चरितव्यः सो ऽ
नया सह धर्मे चार्थे च कामे च त्वयैषा नातिचरितव्या नातिचरामि ॥
को दात् कस्मा अदात् कामो दात् कामायादात् ॥ कामो दाता कामः प्र
तिग्रहीता कामैतत्ते ऽ वंद्व वारपठनीय ॥ गौरीं कन्यामिमां विप्र यथा
शक्ति विभूषितां ॥ गोत्राय शर्मणे तुभ्यं दत्तां विप्र समाश्रय ॥ इति
मंत्रं पठित्वा ॥ कन्ये ममाग्रतो भूयाः कन्ये मे देवि पार्श्वयोः ॥ कन्ये मे पृ
ष्ठतो भूयास्त्वद्दानान्मोक्षमाप्नुयां ॥ मम वंशसमुद्भूता पालिता वत्स
राष्टकं ॥ तुभ्यं विप्र मया दत्ता पुत्रपौत्रप्रवर्धिनी ॥ न्मूनवं यस्या कां
पालिता वर्षसप्तकामित्यादि ऊहः कार्यः ॥ ततः स्वयाधर्म[illegible]रितव्यः सो

॥२२॥

नया सह ॥ धर्मे चार्थे च कामे च त्वयैषा नातिचरितव्या नातिचरा
मीति वरः ॥ ततः को दादिति पठेत् ॥ ततो दत्वा कांचनं त्वा कृतस्य
कन्यादानस्य संपूर्णफलावाप्त्यर्थं इदं हिरण्यं [illegible] दैवस्थे दि
रण्याय न तुभ्यमहं संप्रददे ॥ स्वस्तीति हिरण्यं प्रतिगृह्णीत ॥ ततो मय
त्वीम एवं कृत्वा दद्यात् सोऽस्तित्वेम श्रीपापुत्रं उत्रिरायं यो मह्यं प्रति
ग्रहीत्वे ॥ कदा पक्षोति गां कदेय चेम एवं कृत्वा दद्यात् सोऽस्तित
त्वेम श्रीपापुत्रं उत्रिरायं यो मह्यं मती ग्रहीत्राय मा ॥ ततो दाता गो
भूम्यादिदानानि यथाविभवं संकल्प्य दद्यात् ॥ ततो तत्र [illegible] ॥
पद्दसाधनभूता पाविश्वसाधसमाप्ति [illegible] नी ॥ [illegible] स्वरूपधरो देवः

२२

प्रीयतामनयागवा गौः ॥ सर्वस्यानस्याश्रया भूमिर्वराहेन समुद्धृता ॥ अ
नंतसस्यफलदा अतः शांतिं प्रयच्छ मे ॥ भूमेः ॥ इदं दासीमयं रूप
श्रीमत्संप्रतिपादितं ॥ सदा कर्मकरी मे त्वं पापं चेष्टं भद्रमस्तु मे ॥ दास्याः
अरुरूपं शयनं नित्यमनन्तो प्रीयमुच्यते ॥ सौभाग्यदं [illegible]
शय्यादानेन केशव ॥ शय्यायाः ॥ हिरण्यगर्भ संभूत सौवर्णं चांगु
लीयकं ॥ सर्वप्रदं प्रयच्छामि प्रीयतां कमलापतिः ॥ अंगुलीय
कस्य ॥ क्षीरोदमथने पूर्वं समुद्धृतं कुंडलद्वयं ॥ श्रिया सहोत्थं अमृत
ददे श्रीः प्रीयतामिति ॥ कुंडलयोः ॥ इदं [illegible] सर्वोपस्कर
संयुतं । तवापि प्रसादेन ममाभिमतं फले ॥ गृहस्य ॥ इन्द्रादिलो

कपालानां यारान्यमहिषीश्च या ॥ महि[illegible]स्य [illegible] ॥ सोऽस्तु मेस
र्वकामदः ॥ महिष्याः ॥ पराशरादयैर्मन्या दमानस्य च मन्दाता ॥
ताम्रपात्रस्य दानेन महत्साम्यं प्रयात्यसौ ताम्रपात्रस्य ॥ यानि पा
पानि कामानि कामोत्थानि कृतानि च ॥ कांस्यपात्रस्य दानेन
तानि नश्यन्तु मे सदा ॥ कांस्यपात्रं ॥ केचित्तु होमांते दानानि वद
न्ति ॥ तस्माद्देशाचारतो व्यवस्था कर्तव्या ॥ ततो द्विगुणां सूत्रं कृ
त्रं कृत्वा वधूवरयोः कंठप्रदेशे चेशानीमारभ्य पंचवारं वेष्ट
यित्वा [illegible] दक्षिणं वेष्टयेत् ॥ पुरोधाः पश्चाद्दिवस्त्राद्यवेनम
[illegible] ॥ ततः कंठदेशस्थं सूत्रं मध्ये निष्कास्य कुंकुमाक्तं सूत्रं

युतं च स्नातेन हरिद्रास्वेदवस्त्रं तद्वधूवामहस्ते वरो बध्नीयात् ॥ पृद
बध्नामि तिमंत्रेण ॥ मांगल्यतंतुनानेन मम जीवनहेतुना ॥ कंठे ब
ध्नामि सुभगे त्वं जीव शरदः शतं ॥ अनेन मंत्रेण गलेसरी बध्नीया
तु ॥ गलेसरीबंधनं केषांचिच्चतुर्थीदिवसात्रासमये मतं ॥ अथ
ओमप्युक्तं ॥ ज्ञातं वो अं बधा[illegible]निस हस्तमुत्तानो [illegible]हः ॥ अथाच्छ
त कृत्वा पूर्वमंत्र[illegible]दं कृत ॥ ततः पित्रा दत्तां कन्यां गृहीत्वा [illegible]
न्निक्रामेति वरो । यदेषि मनसा दूरं दिशोऽनुपवमानो वा ॥ हि[illegible]यप
र्णो वैकर्णः स त्वा मन्मनसां करोतु विसर्जनेन ॥ निष्क्रमणप्रभृत्यामि
कपर्दं तं कश्चन पुरुषं ऊर्ध्वकुंभे स्कंधे [illegible] दीक्षणान्त [illegible]तो वा

च्छान्तिषु ॥ ततो विरूपकं [illegible] सूवर्णा [illegible] कन्या पितृवेदस्तामिव परस्प
रं समीक्षेयातामिति प्रैषं ब्रूयात् ॥ ततोऽन्योन्यं समीक्षेयां ॥ समीक्षणे वरो म
न्त्रान्पठेत् ॥ अघोरचक्षुरपतिघ्न्येधि शिवा पशुभ्यः सुमनाः सुवर्चाः । वीरसू
र्देवकामा स्योना शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ सोमः प्रथमो विविदे गंधर्वो विवि
दे उत्तरः ॥ तृतीयो अग्निष्टे पतिस्तुरीयस्ते मनुष्यजाः ॥ सोमोऽददद्गंधर्वाय गंधर्वो द
ददग्नये ॥ रयिं च पुत्रांश्चादादग्निर्मह्यमथो इमां ॥ सा नः पूषा शिवतमामेरय सा
न ऊरू उशती विहर ॥ यस्यामुशन्तः प्रहराम शेपं यस्यामु कामा बहवो निविष्ट्यै ॥ प्रद
क्षिणमग्निं पर्याणीय दक्षिणपश्चादग्नेः तेजनीकटं वा दक्षिणपादेन प्रवर्त्य [illegible]
यति ॥ [illegible] ततो वृ[illegible]स्तीर्य विवाहाग्ने [illegible] एकैकं [illegible]
गामवामि ॥ उत्तरतः अक्षतान् प्रणयन ॥ वरो मुदकं समभूमौ नियम्य

णमूप्रणीतोत्तरे निस्थापनं॥ धारेषा प्रदक्षिणमसेः परिस्तरणं॥ अथ
वेस्यान्नासादनं॥ पवित्रच्छेदनानि त्रीणि कुशतरुणानि॥ पवित्रे द्वे॥
प्रोक्षणीपात्रं॥ आज्यस्थाली॥ संमार्गकुशाः॥ उपयमनकुशाः॥ स
मिधस्तिस्र॥ स्रुवः॥ आज्यं॥ पूर्णपात्रं॥ अथोपकल्पनीयानि॥ कुश
र्यो माता॥ ... पलाशोन्ना॥ अश्मा॥ ६८ पुरुषा
हितमानडुहचर्म॥ तादुपकल्पनीयानि॥ पवित्रछेदनैः पवित्रके
रणं॥ प्रोक्षणीपात्रे प्रणीतोदकमासिच्य पवित्राभ्यामुत्पवनं ...
णीनां सव्यहस्तकरणं॥ दक्षिणेनोद्दिङ्गनं॥ प्रणीतोदकेन प्रोक्षणं यथा
प्रोक्षणं॥ ततो ... दितपात्राणामेकैकस्य प्रोक्षणं प्रोक्षण्युद
केन॥ आज्यस्थाल्यामाज्यं ... संमार्ग ... उपयम

१२५॥

नकुशानां ... निधाय ... स्रु ... स्य प्र
ज्वलनं॥ अस्य च ... निधानं॥ आज्यस्थाल्या ...
आज्याधिश्रयणं॥ ज्वलदुल्मुकेन पर्यग्निकरणं॥ अर्ध ...
पनं॥ संमार्गकुशैः स्रुवस्य संमार्जनं॥ प्रणीतोदकेन प्रोक्षणं॥ पुनस्ता
पनं॥ ... निधानं॥ आज्योद्वासनं॥ आज्यस्योत्पवनं॥ अवेक्षणं
अपद्रव्यनिरसनं॥ प्रोक्षण्याः ... उत्पवनं॥ ...
दक्षिणपर्युक्षणं॥ ... निधानं॥ अथ ...
... तो ... स्वाहा॥
... नमम॥ ... मिश्र ... अत ...

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

लभ्यप्रणीतोत्तरेऽग्नेः स्थापनं । बर्हिषा प्रदक्षिणमग्नेः परिस्तरणं ॥ अग्ने
र्वेस्यात्रासादनं ॥ पवित्रच्छेदनानि त्रीणि कुशतरुणानि ॥ पवित्रे द्वे
प्रोक्षणीपात्रं । आज्यस्थाली । संमार्गकुशाः ॥ उपयमनकुशाः ॥ स
मिधस्तिस्रः । स्रुवः । आज्यं । पूर्णपात्रं ॥ अथोपकल्पनीयानि ॥ कु
र्पो भाता । सूर्प । [illegible] । पलाशोत्था [illegible] ॥ अश्मा । ८० पुरुषा
हितमानं [illegible] ततः उपकल्पनीयानि । पवित्रच्छेदे । पवित्रके
रणं ॥ प्रोक्षणीपात्रे प्रणीतोदकमासिच्य पवित्राभ्यामुत्पवनं
णीनां सव्यहस्तकरणं । दक्षिणेनोद्दिङ्गनं । प्रणीतोदकेन प्रोक्षणीप्रोक्षणं
प्रोक्षणं ॥ ततो यथासादितपात्राणामेकैकस्य प्रोक्षणं प्रोक्षणमुपयम
केन ॥ आज्यस्थाल्यामाज्यनिर्वापः

॥२३॥

नकुशास्तरणं प्राशनं ॥ तन्निधानं ॥ [illegible] स्य प्रो
क्षणं ॥ असंचरे देशे प्रोक्षणीनां निधानं ॥ आज्यस्थाल्यामाज्यनिर्वा
आज्याधिश्रयणं ॥ ज्वलदुल्मुकेन पर्यग्निकरणं ॥ अर्धं [illegible] स्रुवः प्रत
पनं ॥ संमार्गकुशैः स्रुवस्य संमार्जनं ॥ प्रणीतोदकेन प्रोक्षणं ॥ पुनः प्रत
पनं ॥ दक्षिणतो निधानं ॥ आज्योद्वासनं ॥ आज्योत्पवनं ॥ अवेक्षणं
अपद्रव्यनिरसनं ॥ प्रोक्षण्युत्पवनं ॥ उपयमनकुशादानं [illegible]
दक्षिणपर्युक्षणं ॥ प्रतिपत्तिः पवित्रनिधानं ॥ अथ [illegible] आघारा
चरुहोमः ॥ तत्राघारावाज्यभागौ होमः [illegible] प्रजापतये स्वाहा ॥
इदं प्रजापतये न मम ॥ इन्द्राय स्वाहा ॥ इदमिन्द्राय न मम ॥ अग्नये स्वाहा

इदमग्नये नमम॥ सोमाय॰ नमम। प्रधानहोमः॥ ॐ भूः स्वाहा। इद
मग्नये न॰ ॐ भुवः स्वाहा। इदं वायवे न॰ ॐ स्वः स्वाहा। इदं सूर्याय न॰
ॐ त्वन्नो अग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेडो अव यासिसीष्ठाः। याजि
ष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि प्रमुमुग्ध्यस्मत् स्वाहा। इदम
ग्नीवरुणाभ्यां नमम॥ ॐ स त्वन्नो अग्नेवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या
उषसो व्युष्टौ। अवयक्ष्व नो वरुणं रराणो वीहि मृडीकं सुहवो नो
एधि स्वाहा। इदमग्नीवरुणाभ्यां न॰ ॐ अयाश्चाग्नेस्यनभिशस्तिपा
श्च सत्यमित्वमया असि। अया नो यज्ञं वहास्यया नो धेहि भेषजं स्वाहा॥
इदमग्नये अयसे नमम॥ ये ते शतं वरुण ये सहस्रं यज्ञियाः पाशा वितता

महान्तः॥ तेभिर्नो अद्य सवितोत विष्णुर्विश्वे मुञ्चन्तु मरुतः स्वर्काः स्वाहा॥
इदं वरुणाय सवित्रे विष्णवे विश्वेभ्यो देवेभ्यो मरुद्भ्यः स्वर्केभ्यश्च नमम॥
ॐ उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रथाय। अथा वयमा
दित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम स्वाहा॥ इदं वरुणायादित्यायादि
तये नमम। ॐ ऋताषाडृतधामाग्निर्गन्धर्वः स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै
स्वाहा वाट्। इदमृतासाहे ऋतधाम्नेऽग्नये गन्धर्वाय नमम॥ ॐ ऋता
षाडृतधामाग्निर्गन्धर्वस्तस्यौषधयोऽप्सरसो मुदो नाम ताभ्यः स्वाहा।
इदमोषधीभ्योऽप्सरोभ्यो मुद्भ्यो नमम॥ ॐ संहितो विश्वसामा सूर्यो
गन्धर्वः स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाट्। इदं संहिताय विश्व

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

सम्ने सूर्याय गंधर्वाय इनमम ॥ ॐ संहितो विश्वसामा सूर्यो गंधर्वस्तस्य मरी-
चयो प्सरस आयुवो नाम ताभ्यः स्वाहा ॥ इदं मरीचिभ्यो प्सरस आयुभ्यो नमम ॥
ॐ सुषुम्णः सूर्यरश्मिश्चंद्रमा गंधर्वः सन इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाट्
इदं सुषुम्णाय सूर्यरश्मये चंद्रमसे गंधर्वाय इनमम ॥ ॐ सुषुम्णः सूर्यरश्मि-
श्चंद्रमा गंधर्वस्तस्य नक्षत्राण्यप्सरसो भेकुरयो नाम ताभ्यः स्वाहा ॥ इदं न-
क्षत्रेभ्यो प्सरोभ्यो भेकुरिभ्यो नमम ॥ ॐ इषिरो विश्वव्यचा वातो गंधर्वः स
न इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाट् ॥ इदं इषिराय विश्वव्यचसे वा [illegible]
गंधर्वाय नमम ॥ ॐ इषिरो विश्वव्यचा वातो गंधर्वस्तस्यापो अप्सरस [illegible]
ऊर्जो नाम ताभ्यः स्वाहा ॥ इदं अद्भ्यो प्सरोभ्य ऊर्ग्भ्यो नमम [illegible]
सुपर्णो यज्ञो गंधर्वः स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु [illegible]

सुपर्णाय यज्ञाय गंधर्वाय नमम ॥ ॐ [illegible] गंधर्वस्तस्य
दक्षिणा अप्सरसस्तावा नाम ता[illegible] स्वाहा ॥ इदं [illegible] वाभ्यो
नमम ॥ ॐ प्रजापतिर्विश्वकर्मा मनो गंधर्वः स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वा-
हा वाट् ॥ इदं प्रजापतये विश्वकर्मणे मनसे गंधर्वाय नमम ॥ ॐ प्रजा-
पतिर्विश्वकर्मा मनो गंधर्वस्तस्य [illegible] ऋक्सामान्यप्सरस
एष्टयो नाम ताभ्यः स्वाहा ॥ इदं ऋक्सामेभ्यो प्सरोभ्य एष्टिभ्यो नमम ॥ इति रा-
ष्ट्रभृद्धोमः ॥ अथ जयाहोमः ॥ ॐ चित्तं च स्वाहा ॥ इदं चित्ताय नमम ॥ ॐ
चित्तिश्च स्वाहा ॥ इदं चित्त्यै न० ॥ ॐ आकूतं च स्वाहा ॥ इदं आकूताय न० ॥ ॐ आ-
कूतिश्च स्वाहा ॥ इदं आकूत्यै [illegible] ॥ विज्ञातं च [illegible] ॥ इदं विज्ञाताय नमम ॥
ॐ विज्ञातिश्च स्वाहा ॥ इदं [illegible] नमम ॥ ॐ मनश्च स्वाहा ॥ इदं मन[illegible] ॥

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

ॐ द्यावापृथिवीभ्यां स्वाहा। इदं द्यावापृथिवीभ्यां न०॥ ॐ दर्शाय स्वाहा। इदं दर्शाय न०।
ॐ पौर्णमासं च स्वाहा। इदं पौर्णमासाय न०॥ ॐ बृहते स्वाहा। इदं बृहते न०॥
ॐ रथंतरं च स्वाहा। इदं रथंतराय न०॥ प्रजापतिर्जयानिंद्राय वृष्णे प्रा
यच्छदुग्रः पृतनाजयेषु। तस्मै विशः समनमंत सर्वाः स उग्रः स इहव्यो बभू
वः स्वाहा। इदं प्रजापतये जयानिंद्राय न मम। इति जयाहोमः॥ अ
थाभ्यातानहोमः॥ ॐ अग्निर्भूतानामधिपतिः स मावत्वस्मिन् ब्रह्म
ण्यस्मिन् क्षत्रेऽस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन् कर्मण्यस्यां देवहूत्यां
स्वाहा। इदमग्नये भूतानामधिपतये न०॥ ॐ इंद्रो ज्येष्ठानामधिपतिः
स मावत्वस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् क्षत्रेऽस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मि
न् कर्मण्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा। इदमिंद्राय ज्येष्ठानामधिपतये न०॥

॥ २८ ॥

ॐ यमः पृथिव्या अधिपतिः स मावत्वस्मिन् ब्र० स्वाहा। इदं यमाय पृथिव्या
अधिपतये न मम॥ ॐ वायुरंतरिक्षस्याधिपतिः स मावत्वस्मिन् ब्र० स्वाहा।
इदं वायवे अंतरिक्षस्याधिपतये न०॥ ॐ सूर्यो दिवोऽधिपतिः स मावत्वस्मि
न् ब्र० स्वाहा। इदं सूर्याय दिवोऽधिपतये न मम॥ ॐ चंद्रमा नक्षत्राणाम
धिपतिः स मावत्वस्मिन् ब्र० स्वाहा। इदं चंद्रमसे नक्षत्राणामधिपत
ये न मम॥ ॐ बृहस्पतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिः स मावत्वस्मिन् ब्र० स्वाहा। इदं बृ
हस्पतये ब्रह्मणोऽधिपतये न मम॥ ॐ मित्रः सत्यानामधिपतिः स माव
त्वस्मिन् ब्र० स्वाहा। इदं मित्राय सत्यानामधिपतये न०॥ वरुणोऽपामधि
पतिः स मावत्वस्मिन् ब्र० स्वाहा। इदं वरुणायापामधिपतये न०॥ ॐ स
मुद्रः स्रोत्यानामधिपतिः स मावत्वस्मिन् ब्र० स्वाहा। इदं समुद्राय

सो॰पानामधिपतये न० ॥ ॐ [illegible]स्पत्यानामधि[illegible]ति: समावत्व
स्मिन् ब्र॰ स्वाहा। इदं म[illegible]नाय सा[illegible]स्पत्यानामधिपतये न मम ॥ ॐ [illegible]
ओषधीनामधिपति: समावत्वस्मिन् ब्र॰ स्वाहा। इदं सो[illegible]य स[illegible]मना
मायौषधिपतये न० ॥ ॐ सविता प्रसवानामधिपति: समावत्वस्मिन् ब्र॰ स्वा॰
इदं सवित्रे प्रसवानामधिपतये न० ॥ ॐ रुद्र: पशूनामधिपति: समाव
त्वस्मिन् ब्र॰ स्वाहा। इदं रुद्राय पशूनामधिपतये न० ॥ उदकोपस्पर्श: ॥
ॐ त्वष्टा रूपाणामधिपति: समावत्वस्मिन् ब्र॰ स्वाहा। इदं त्वष्ट्रे रूपाणामधि
पतये न० ॥ ॐ विष्णु: पर्वतानामधिपति: समावत्व[illegible] ब्र॰ स्वाहा। इदं वि
ष्णवे पर्वतानामधिपतये न० ॥ ॐ मरुतो गणाना[illegible]स्मि
न् ब्र॰ स्वाहा। इदं मरुद्भ्यो गणानामधि[illegible]र: पि

तामहा: परे वरे ततास्ततामहा [illegible] इह [illegible]
स्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा। ततेभ्यस्ततामहेभ्य: इ
दं पितृभ्य: पितामहेभ्य: परेभ्योवरेभ्य: [illegible] देवताना[illegible] सोऽस्यै प्र
न मम ॥ उदकोपस्पर्श: ॥ ॐ अग्निरेतु प्रथमो [illegible] चेतां पचेद[illegible] स्त्री
णां मुञ्चतु मृत्युपाशात् ॥ तदयं राजा वरुणोऽनुमन्यतां यथेदं [illegible]
पौत्रमघं न रोदात् स्वाहा ॥ इदमग्नये न मम ॥ ॐ इमामग्निस्त्रायतां गा
र्हपत्य: प्रजामस्यै नयतु दीर्घमायु: ॥ अशून्योपस्था जीवतामस्तु
माता पौत्रमानन्दमभिविबुध्यतामियं स्वाहा। इदमग्नये गार्हपत्याय [illegible] न मम ॥
ॐ द्यौस्ते पृष्ठं रक्षतु वायुरूरू [illegible] निधे [illegible] स्थापय[illegible]

दि विज्ञातं प्रज्ञास्ते तदस्माकं इ...कं घोरं स्विष्टं स्वाहा ॥ इदमग्नये न ॥
अ सुगन्तु पंथां प्रदिश न एहि ज्योतिष्मद्धेह्यजरन्न आयुः ॥ अपेतु मृ
त्युर मृतं न आगाद्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु स्वाहा ॥ इदं वैवस्वताय न ॥
परं मृत्यो अनुपरेहि पंथां यस्ते अन्य इतरो देवयानात् ॥ चक्षु
ष्मते शृण्वते ब्रवीमि मा नः प्रजां रीरिषो मोत वीरान् स्वाहा ॥ इदं मृत्य
वे न मम ॥ ऽ इध्मोपस्पर्शः ॥ कुमार्या ... ताभ्यां ... स्वाहा
आं लिं ... ॥ ... नः ॥ ... अ
र्यमणं देवं कन्या अग्निम यक्षत ... स नो अ ... देवः प्रेतो मुंचतु मा
पतेः स्वाहा ॥ इदमर्यम्णे न मम ॥ ...
तिका ॥ आयुष्मान् ... पति ... ॥

॥ ३० ॥

... न मम ॥ ... मा ... स ... ॥ ... च स
वं ... तु मन्यतामि ... स्वाहा ॥ इदम ... न मम ॥ ...
... स्वाहा ... ॥ ... सो म ... द
... ॥ ... पुरंध्रिम ... दुर्गा ... देवो ... म
ह ... सा ... सा ... ॥ सा मा ... घोर ... ॥ ...
वहा ... देवो ... प्रजां ... पुत्रान् ... ॥ ते
द ... सा ... ॥ प ... र ...
त ... ॥ ... ता म ... पा
... ॥ आरोह ... ॥ ... ॥ ... त

...ललोव बाध स्वप्ता नाय तं द्रप्स प गाथां गायति। ... तिष्ठ मव सुभगे गायति
नीवति॥ यां त्वा विश्वस्य भूतस्य प्रगायाम्यस्याग्रतः॥ यस्यां भूतं समभ
वद्यस्यां विश्वमिदं जगत्॥ तामद्य गाथां गास्यामि या स्त्रीणामुत्तमं
यशः॥ अथ यवाङ्कुरान् [illegible] ततः॥ [illegible] स ह॥ पुनः प
। पतिभ्यो [illegible] [illegible] ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

॥३२॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
षिंचति॥ [illegible]
सं॥ आपो हि ष्ठेति तिसृभिः॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

येनामामभिमंत्रयते ॥ सुमंगलीरियं वधूरिमां समेत पश्यत ॥ सौभाग्यमस्यै दत्वा
याथास्तं विपरेतनेति । ताः दद्युः पुत्र पौत्रैः प्राणोदवान्नेतु ग्रामाजागारमानु
दुह्रोहितेव मल्पुत्र शोपाति ॥ इह गावो निषीदंतिचेति सावाह ह पुरुषाः ॥ इहास
हस्त्वदहितो यद्रोहः पूषानिषीदंति ति ॥ यामवचनं चुके ड्रोविवाहस्ये शो
नचाः यामं प्राशिषति दद्विव च नी तु तस्मात्त यो पार्मे प्रपद्यते इति अ
तः ॥ आचार्याय वरं ददाति ॥ यामप्रदोषप्राविततः ॥ द्विरात्रे हे केउप
हस्याति तदेताः पुत्र्याल्लक्ष्मीदक्षिणातोस्याड इति तस्माच स्वदोषत्व
तालक्ष्मभवतितपुरुष लक्ष्मी कद्रूनच क्षतपीतरसाक्षिपाउत्तरतो भोप
तनाहि स्त्रीतत्त होव मेव पुरुषस्यवेनाउपदे पाच नोहि यरिरस्ता दे

विवाहसाधिताग्निं च यथा शालिकाग्निना मोक्ष सं...

व हूत ताक्षिकाये ताः पुत्राल्लक्ष्मीर्मुखतोयस्ते तस्माचस्य मुखे लक्ष्मभ
वतितपुत्रलक्ष्मी हि इत्याचक्षते ॥ २ ॥ अपपेस्विष्टकृते सागोइदम
ग्नये स्विष्टकृते नमम ॥ सं स्रवप्राशनं ॥ पवित्राभ्यां मार्जनं ॥ विव्रम
तिपत्तिः ॥ ब्रह्मणः पूर्णपात्रदानं प्रणीता विमोकः ॥ आपः शिवा आ
चार्याय गोवरं ददाति ॥ अग्नामते केवं दर्शयति ॥ कवमी स्व ॥ ध्रुवे
मसि ध्रुवं त्वा पश्यामि ध्रुवैधि पोष्ये मयि महंत्वादाद्बृहस्पतिर्मा याप
त्य प्रजावती सं जीव शरदः शतं सा यदि न पश्येत् पश्यामीत्येव ब्रूयात् त्रि
रात्रमक्षारालवणाशिनौस्यातां मधः शय्यातोर्द्ध संवत्सरं न मिथुनमुपया
तां द्वादशरात्रं षड्रात्रं त्रिरात्रमंततः ॥ इति विवाहसंपूर्णः ॥ ५१ ॥ ५१ ॥

अथ अरुंधतीपूजने॥ कलशं [illegible] मंगलाय
यं अरुंधतीवसप्रसादयेदं पर्यायेण शरं व्याये अरुंधतीप्रियं यमस्मि
[illegible] नमस्तेवयाम [illegible] अरुंधतीपूजनं नं [illegible]
संकल्प्य॥ अरुंधतीमहाभागे निर्विघ्नकारये [illegible]
[illegible] ॥ [illegible]
[illegible] मासे [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] अरुंध
तीमपूजितां [illegible] ततः [illegible] ॥ अथ [illegible] अरुंधति
[illegible]

सौभाग्यतयवस्य गौरी [illegible] कथ्यते॥ [illegible] प्रपादेविस्तरात्॥ अर्थः (
[illegible] तारको [illegible] अरुंधती
अथ श्रीकन्यादः॥ वासिष्ठस्य प्रपादयितारको [illegible] ॥ [illegible]
ति विख्याता [illegible] ॥ [illegible]
कस्यापि [illegible] ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible] महा [illegible] पात्रदाने का
[illegible]
[illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] एवं संपादयेत् [illegible]
[illegible] ॥ एवं संपा [illegible]

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

कीर्त्तिविवाहस्य संपूर्णफलप्राप्तये वरतासि तस्मा [illegible] प्रभुः। कमेशाय
भाविभवं वस्यादद त्वा पुनस्तथ्यादसंकीर्त्तिवि [illegible] मातुमामहे
स्वरश्रीति द्वारा कन्यादानसंकल्पे तानाश्चेन शामि रुद्र च वैश्वरशो
सनेव रमानेत्वा शीलं दानं च कारिष्ये ॥ शालिको भुमा देवी भहे शो
ति रिक्षावति: । अतस्त्वां दुर्लभ व्यामि [illegible] सर्वेशां
वसदीपां च रूपै: सोऽस्मि [illegible] न दधासि
देहि तिसंकल्प्य ॥ [illegible] पर्यारे: कुर्मि
त्वा वं शापानं वरमानेद्वये में [illegible] अष्टौ वं
सा वंशासमुद्धये: । [illegible] पात्रमि

२८॥

दं पुत्रपंवं शाला नसमुद्धवां वं [illegible] नमत: शां। [illegible]
वं शापात्रात्मसर्वाति भयासेय [illegible] वं शा
मिद्धये [illegible] दानो
पूर्णफलहेमसमान्वितां ॥ सर्व [illegible] रतां दानो
नामुत्तनदानं मत: शांतिं पथ [illegible] धनु
परेश्वरयकस्पार्थ [illegible] अष्टवर्णा त्विवं कन्या
पुत्राय सीलि तामया [illegible] पाल्यताः ॥ वं मो
त्रावधूमात्रानसश्च स्तुयासि नीन्यः सकं [illegible] शान्पूर्वासाद्य

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

नाद्विवधीकारस्त्रीयमित्याश्वलायनसंप्रदायं॥ इत्येतैरस्त्री पू
र्वादिवधूपितृभ्यामभुक्तव ध्रांकत्यामोऽननं कार्यं॥ इत्येस्त्री पूर्वा
नवविधिः॥ अथ चतुर्थीकर्मोच्यते॥ विवाहदिनाच्चतुर्थ्यामपररात्रे स्नाना
दिकं विधाय परस्परमध्ये पंचभूसंस्कारान् कृत्वा वैवाहाग्नेः स्थापनं कु
र्यात्॥ ततोऽग्नेः पश्चाद्वधूवरावुपविशतः॥ तत्र दक्षिणतो वधूः॥ ततः श्री
गणेशपूजनादि देशकालौ स्मृत्वा विवाहांगभूतं चतुर्थीकर्म करिष्य
इति संकल्प्य [illegible] पंचभूसंस्कारान् कृत्वा [illegible]
[illegible] संस्कारं कृत्वा [illegible] सत्ता [illegible]
[illegible]॥ चतुर्थीकर्मा [illegible]

॥३५॥

त्रं प्रतिष्ठाप्य॥ उत्तरतः प्रणीताप्रणयनं [illegible] उदकेनासंभृ मोक्षि
तं [illegible] प्रणीतोत्तरतोऽग्नेः स्थापनं॥ याहि [illegible] परिस्तर
णं॥ ततो आसादनं॥ चरुस्थाली॥ [illegible] पात्रे प्रणीतोदक
मासिंच्य तंडुलप्रक्षेपः॥ आज्याधिश्रयणं॥ तंडुलैः स्तोकं चरोरधिश्रय
णं॥ अथ दक्षिणतो ब्रह्मोपवेशनं॥ ततः [illegible] भागहोमः॥
मनसा प्रजापतये स्वाहा॥ इदं प्रजापतये न मम॥ इंद्राय स्वाहा॥ इदमिंद्राय
न मम॥ अग्नये स्वाहा॥ इदमग्नये॰ ओं सोमाय स्वाहा॥ इदं सो॰ अग्ने प्रायश्चित्ते
त्वं देवानां प्रायश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वा नाथकाम उपधावामि यास्यै प
तिघ्नी तनूस्तामस्यै नाशय स्वाहा॥ इदमग्नये न मम॥ वायो प्रायश्चि

[illegible]

त्वं देवानां प्रायश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वा नाथकाम उपधावामि यास्य प
त्नीघ्नी तनूस्तामस्य नाशय स्वाहा ॥ इदं वायवे न मम ॥ सूर्य प्रायश्चि
त्ते त्वं देवानां प्रायश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वा नाथकाम उपधावामि यास्य
पशुघ्नी तनूस्तामस्य नाशय स्वाहा ॥ इदं सूर्याय न मम ॥ चन्द्र प्रायश्चि
त्ते त्वं · गृहघ्नी तनूस्तामस्य नाशय स्वाहा ॥ इदं चन्द्रमसे न मम ॥ गंध
र्व प्रायश्चित्ते त्वं · यशोघ्नी तनूस्तामस्य नाशय स्वाहा ॥ इदं गंधर्वाय न मम ॥ [illegible]
म ॥ चरोरभिघार्य प्रजापतये स्वाहा इदं [illegible] [illegible] स्विष्ट
स्वाहा ॥ इदम ॥ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ली ताविमो कार्तं कुर्या [illegible]

विज्ञात्वा प्रोक्षणं । पवित्र प्रतिपत्तिः [illegible] पूर्णपात्र [illegible] [illegible]
विमोकः । आपः शिवाः ॥ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
मिषिञ्चति ॥ [illegible] [illegible] मिषिञ्चति ॥ [illegible] [illegible]
पशुघ्नी गृहघ्नी यशोघ्नी निन्दिता तनूर्जारघ्नी तं [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ॥ [illegible] [illegible] ॥ [illegible] [illegible]
पाकं प्राशयति ॥ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] [illegible] ॥ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ॥ इति चतुर्थी [illegible]

अथ देवकोष्ठ पञ्चमंडपोवासनादि [illegible] ॥ सूत्रे च देवस्तु कुर्यात् देवकोष्ठापनं
कुर्यात् ॥ वृषभे च विषमं मेष मुक्ताय [illegible] नमो ॥ उक्तकोष्ठे मंडपांतः स्थ
कः स्वासने उपविश्य च मासप्रमाणाय [illegible] देवकोष्ठे सकोर्य [illegible]
न तेन स्थापित देवतानाम् [illegible] उपस्थाहवाच [illegible]
इति सकलस्य सर्व देवतानां प्रतिष्ठा [illegible] स्थापितेन ॥ उक्त देवतापत्तु [illegible]
गणाः सर्वाः पूजामादाय [illegible] विपुलां दक्षिणां पुनः शरणमनः [illegible] ॥ इति
विसर्ज्य वस्त्र [illegible] स्वस्ति वाचनं कुर्यात् ॥ ततो [illegible] कः ॥ [illegible]
द्विजैः सह तस्मात् [illegible] परिशिष्टमार्जितः [illegible] कुर्यात् [illegible]
नस्य कार्यः ॥ ततो [illegible] ब्राह्मणादि भिः सुप्रतिष्ठित [illegible]
यात् ॥ इत्यादि देशकुलाचारानुसारेण [illegible] ॥ [illegible]